

Golovko Oleksandra. Modern Reading Habits and the Enrichment of English Vocabulary. The article analyses the innovative linguistic instantiations of the readers' tastes which cannot have avoided undergoing some changes in highly developed English-speaking societies. Dynamic development of the English language allows satisfying its needs of representing novel previously lacunar phenomena. The analyzed neologisms identify new genres of literature, some of them incorporate titles of the well-known books which are intentionally used to represent the elements of contemporary living connected with modern reading habits. Books gradually move to the digital plane which requires the means of linguistic representation of both digital and standard paper editions. This process is characterized by polynomination which can be explained by the fact of the computer lexicon being young and relatively unstable. The research identified the dominating wordbuilding patterns that the language resorted to when coining new words.

Key words: innovation, instantiation, readers' preferences, linguistic factors, extralinguistic factors.

Стаття надійшла до редколегії
06.03.2013 р.

УДК 821.111'22

Ольга Зверева

Стратегії реалізації авторитарного домінування в комунікації сіблінгів

У статті проаналізовано стратегічну організацію асиметричної комунікації сіблінгів залежно від соціального статусу. Здійснено спробу окреслити синтаксичні, семантичні та прагматичні особливості комунікативних стратегій, які вживають сіблінги в ситуації авторитарного домінування. Авторитарність трактують як характеристику комунікативного процесу, спрямовану на здійснення психологічного тиску на адресата з порушенням принципу ввічливості та максимум комунікації. До головних стратегій авторитарного домінування належить експліцитне вимагання виконання вимог адресанта, інтенсифікація авторитетності мовця та пригортання уваги до обраних домінуючим сіблінгом тем комунікації.

Ключові слова: комунікація сіблінгів, домінування, комунікативна стратегія.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні дослідники вважають владно-підвладні співвідношення атрибутивною характеристикою кожного акту соціальної взаємодії, стверджуючи, що домінування і підпорядкування є невід'ємними складниками людського спілкування. Спілкування навіть двох людей характеризується більш чи менш вираженими співвідношеннями владних позицій однієї людини й підвладних – іншої. Ще Х. Ортега-і-Гассет відзначав можливість життя лише в одному з двох становищ: або людина править сама, або вона живе у світі, яким править той, за ким це право всіма визнано [3, с. 282].

Одним із найбільш ефективних владних ресурсів є дискурс, влада якого полягає в нав'язуванні моделей суспільно прийнятної комунікативної поведінки, здатності створювати простір можливих ідентичностей [4; 6–10]. Сила влади дискурсу, природа його впливу на суспільство полягає в його здатності виробляти, регулярно відтворювати й нав'язувати соціальні, культурні, гендерні та інші ідентифікації.

У критичному дискурс-аналізі проблеми влади та домінування є одними з головних об'єктів дослідження. Головним рівнем реалізації влади є когнітивний, тобто вплив на розум людей. Так, через доступ та контроль за дискурсом та комунікацією домінантні групи/інститути можуть впливати на структури створених текстів так, що знання, відносини, норми, цінності та ідеології реципієнтів безпосередньо чи опосередковано залежать від інтересів домінувальної групи. Як наголошує С. Люкс, влада може знаходити реалізацію в перешкоджанні реципієнтів ідентифікувати власні інтереси. Так, суб'єкт влади може впливати на об'єкта, щоб отримати бажане, а також щоб формувати самі бажання та інтереси останнього [11, с. 23]. У цьому зв'язку домінування розглядається як форма насадження соціальної влади, що призводить до соціальної нерівності [8, с. 84].

Хоча стосунки між сіблінгами є найменш сталими й інституалізованими в сімейному дискурсі, для них також характерні стратегії домінування/підкорення, які зумовлюють лідерство одних сіблінгів

гів та позицію послідовників інших й уможливають процеси соціалізації та взаємного впливу в межах цієї соціальної групи. Стереотипи про сімейне життя та розподіл обов'язків формують особистості сіблінгів та їхні стосунки домінування/підкорення, які відтворюють самі сіблінги в контексті подальшої побудови комунікації та вживанні відповідних комунікативних стратегій, спрямованих на збереження вказаних стосунків.

Актуальність статті полягає в загальній антропоцентричності та функціональності сучасного мовознавства і його інтересом до соціальних та психологічних складників, які впливають на мовленнєву поведінку комунікантів та обрання ними стратегій і тактик комунікації. **Об'єктом** аналізу є комунікація між дорослими сіблінгами, асиметричність якої зумовлена різницею в соціальному статусі, а **предметом** – стратегії і тактики реалізації авторитарного домінування.

Мета статті – виявити структурні, семантичні та прагматичні характеристики стратегій реалізації авторитарного тиску в асиметричній комунікації між дорослими сіблінгами.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Із дорослішанням сіблінгів різниця у віці перестає бути провідним фактором формування відносин. Після завершення формування характеру в підлітковому віці [1] відбувається перерозподіл відносного статусу на основі психологічних характеристик лідерства. Реконструювання відносних статусів у групі сіблінгів також відбувається у зв'язку з набуванням ними різного життєвого досвіду та досягненням певних успіхів, що складають основу для різниці в соціальних статусах та сприйнятті сіблінгів у зовнішніх соціальних групах. Проте відносний статус сіблінга в дорослому житті є комплексним конструктом, який поєднує в собі не лише ієрархічну позицію в соціумі, а й стереотипні соціокультурні уявлення про домінантність залежно від гендерного та вікового факторів, а також звичні відносини між сіблінгами, які склалися в дитинстві.

Можливе накладання декількох домінувальних статусів дає змогу відповідному сіблінгу проявляти більшу авторитарність у спілкуванні з братами та сестрами. Авторитарність як характеристика комунікативного процесу спрямована на здійснення психологічного тиску на адресата й характеризується порушенням принципу ввічливості та максимуму комунікації [2]. Авторитарні інтенції можуть бути спрямованими на спонукання адресата здійснити певні дії чи на зміну стану, у тому числі емоційного стану чи зміну ментальних переконань адресата.

Головною стратегією авторитарного домінування є пряме вимагання від адресата виконання вимог адресанта, яке може визначатися формулою «я хочу, щоб ти зробив Х». Ця стратегія виражається у вживанні директивів, причому переважають ім'юктиви, тобто прямі накази (за класифікацією Г. Г. Почепцова [5]):

1) *«It was a bit stupid of me.»*

«Yes, it was. Now go on. And remember to say you're sorry.»

Billy picked up his hat. 'Thanks,' he said, kissing his sister's cheek [9, с. 98].

У цьому прикладі ситуативне домінування сестри ґрунтується на її кращому розумінні жіночої психології та прийнятливих стратегій залицяння. Брат визнає її вищий статус, погоджуючись з її оцінкою, хоча й зменшуючи категоричність за допомогою пом'якшення негативного означення. Сестра в реактивному комунікативному процесі використовує визнання свого домінування для надання братові прямих вказівок, висловлених у формі імперативів та підсилених структурою «не забудь», яка спрямована на пригортання уваги до найважливішої частини наказу.

На синтаксичному рівні стратегія прямого вимагання проявляється у вживанні 1) імперативів та 2) риторичних питань, спрямованих на підведення адресата до правильного з точки зору мовця висновку та визнання його правильності:

2) *«Daddy's going to be upset; this is my third weekend not seeing him.»*

«Is that what's bothering you?»

«You don't have to say it like that. That's just a part, and anyway, isn't that plenty? I have to worry about him being all alone and sad waiting for me, and then him getting mad.»

«Just forget about him. Stop going.»

«You make it sound so simple.» Merry pulled away. «I can't do it like you. I can't just shut him out.»

«Learn how.» I got up and began gathering empty food wrappers. «For your own self-preservation» [7, с. 73].

Молодша сестра намагається переконати старшу в тому, що її ставлення до батька є природним, проте старша сестра, яка також має вищий статус в суспільстві, удається до передачі настанов мо-

лодшій через уживання імперативів. Короткість її фраз засвідчує про категоричність та неприйняття заперечень. Так, у відповідь на спробу опору з боку молодшої сестри вона повторює імператив й підіймається, зміною діяльності демонструючи завершення комунікативного епізоду.

3) *Maggie said: 'You'll have to help me in the nursery as well.'*

Hattie watched her get up to make the tea. When she turned round to the table, she was indignant.

'I wouldn't have suggested you if I hadn't thought you wanted it. What's the matter with you, Hattie? Now's your chance. I rushed to put the children to bed and came haring down here to fetch you.'

Harriet could feel her heart pounding. What was the matter with her? She had wanted it. Now she felt full of doubt. She didn't have Maggie's outgoing nature [2, с. 105].

Молодша сестра має вищий соціальний статус порівняно зі старшою, яка виконує обов'язки домогосподарки. Вона пропонує останній роботу й, побачивши коливання, уживає непрямі засоби переконання. Риторичне питання разом з умовним реченням покликані сформувані в старшої сестри впевненість у тому, що ця робота і є її бажанням. Її важливість підкреслює молодша сестра діє-словами із семою швидкості *rush* та *hare* й проявом незадоволення на невербальному рівні.

Іншою стратегією авторитарного домінування є інтенсифікація авторитетності мовця, яка проявляється в таких тактиках:

А. Централізація поняття «Я» як суб'єкту спонування:

4) *«I don't mind, honestly, Maddy. It's better than nothing,» Carmel interrupted.*

«Well, I mind. It's high time you were paid properly for your work. It's worth more than two laying hens!» [1, с. 3].

Під час обговорення оплати за працю молодша й більш поступлива сестра погоджується на умови. Старша сестра, домінуючий статус якої підсилюється тим, що вона відповідає за господарство, повторює репліку молодшої з протилежним знаком. Логічний наголос, що падає на займенник «Я», підкреслює важливість її думки та неможливість заперечення. На семантичному рівні її висловлення посилюється епітетами із семою «як слід».

Б. Контраст «Я» – «Ти» для інтенсифікації статусної нерівності. Тактика контрасту на синтаксичному рівні дозволяє структурування інформації, на семантичному – підкреслює позитивні та негативні оцінки учасників комунікації, їх дій, а також ситуацій, де є конфлікт інтересів:

5) *«Anyway,» he said, «can you just see Mammy welcoming another woman in here?»*

«I can't believe I am hearing this,» Joe said. «Are you going to let Mammy dictate to you all the days of your life?»

Tom shrugged. «Yeah,» he said, «I probably am.»

«God Almighty!» Joe said. «No wonder Aggie ran away» [3, с. 227].

Протиставлення позицій братів щодо покірності матері проявляється в численному вживанні займенників «я» та «ти» у висловленні брата з більш незалежним характером. Уживання теперішнього тривалого часу та емоційно забарвлених слів підкреслює його неприйняття точки зору брата та впевненість у власній правоті.

В. Узагальнення, яке використовується для того, щоб наголосити, що негативна ситуація, що склалася, або риса опонента не є випадковою, й підкреслює позитивний образ мовця:

6) *«What's wrong with dreams?» Bridget snapped.*

«Dreams are for children, that's what's wrong with them. If you think you're ever going back to Ireland, you're stupid. Even if you ever got the money, you could go if you like, but I'm never going with you. I don't remember any of it. We're both more American than Irish now, and it's time you believed it» [8, с. 61].

У цьому прикладі нерівність у статусах ґрунтується на відповідності очікуванням суспільства, що є основою для соціального успіху. Так, молодша сестра є більш прагматичною і вимагає в старшої зміни поглядів відповідно до оточуючої їх реальності. Свій комунікативний хід вона розпочинає з трюїзму, спрямованому на зниження статусу старшої сестри через порівняння її з дитиною. Подальша побудова висловлення заснована на використанні узагальнень для підкреслення «нормальності» та «загальності» відповідної думки. Категоричність висловлення підкреслюється опозицією «нормальний» – «дурний».

Ще однією стратегією здійснення авторитарного домінування в дискурсі сіблінгів є привертання уваги до тем, окреслених мовцем. На семантичному рівні маркером указаної стратегії також можуть виступати звертання або апелятиви, які для наголошення нижчого статусу адресата можуть виступати або пейоративами, або містити означення з негативною конотацією:

7) *Derek stares at Danny.*

DEREK: Did you do a book report on Mein Kampf?

DANNY: What's it to you?

DEREK: (ready to kill) What's it to me?

DANNY: (seeing this) I mean... how'd you find out?

DEREK: None of your fucking business how I found out [6].

Домінування старшого брата Дерека ґрунтується на більшій досвідченості в житті та більшій ознайомленості з відповідною субкультурою. Його неприйняття поведінки молодшого брата призводить до повчання останнього, категоричність якого підкреслюється за допомогою обценної лексики та на невербальному рівні.

На синтаксичному рівні стратегія привертання уваги реалізовано через вживання коротких імперативів, спрямованих або на встановлення контакту, або на перевірку розуміння повідомлення слухачем:

8) *Benny: What happened between you and Mrs Smeal?*

Joon: She moved things.

Benny: You know full well what I'm talking about. Listen, while I'm at work I can't be worried about whether or not your knocking another house keeper into early retirement. First it was Mrs Larkburg.

Joon: A woman deeply and hygienically disturbed. Her hair smelled.

Benny: But then it was Mrs Piltz.

Joon: Piltz, the answers in the question. Let's face it Benjamin, hiring housekeepers is not your forte.

Benny: Oh yeah, well until I do find another house keeper, you are going to stick close to the house, you understand? Now have some salad [4].

Брат, який піклується про свою душевнохвору сестру, знає, що вона має тенденцію відволікатися від теми розмови. Для забезпечення ефективної комунікації брат контролює хід спілкування за допомогою контакто-підтримуючих фраз. Переконавшись, що сестра зрозуміла його, він завершує розмову прямим наказом.

Головною прагматичною характеристикою стратегій авторитарного домінування є порушення принципу ввічливості, тобто збереження позитивного обличчя мовця за рахунок загрози обличчю адресата:

9) *TERRY You don't have to say anything, Sammy.*

SAMMY I want you to leave.

Terry looks at her.

TERRY What do you mean?

SAMMY I mean I don't think you should live here anymore. I don't think you know how to behave around an eight-year-old and I don't know how to make you stop, so I think you shouldn't live here. I don't know what else to say.

TERRY I don't know how to behave around an eight-year-old?

SAMMY That's right –

TERRY I think you don't know how to behave around an eight-year-old.

SAMMY Are you out of your MIND!?!?

Silence [5].

У розмові з безробітнім братом успішна сестра не намагається зберегти його обличчя. Так, вона прямо висловлює свої бажання позбутися його та перелічує його недоліки. Водночас, коли її брат намагається, у свою чергу, висунути звинувачення до неї, сестра припиняє його спроби, наголошуючи його некомпетентність та неспроможність об'єктивно оцінювати реальність.

Висновки. Значна різниця в статусах між сіблінгами може забезпечувати успішність стратегій авторитарного домінування, яке реалізується на синтаксичному, семантичному та прагматичному рівнях і характеризується акцентуванням відповідної різниці.

Перспективи дослідження. У разі наявності ознак для домінування в іншого сіблінга виникає конкуренція статусів, що призводить до зміни комунікативних стратегій. Отже, в аналізі корекції комунікативних стратегій в умовах конкуренції комунікативних статусів ми вбачаємо перспективи дослідження.

Джерела та література

1. Долобаева А. Е. Взаимосвязь типа акцентуации характера и уровня тревожности [Электронный ресурс] / А. Е. Долобаева, Л. Н. Маркова // Гуманитарные научные исследования. – 2012. – Июнь. – Режим доступа : <http://human.snauka.ru/2012/06/1459>

2. Крючкова П. Г. Авторитарний дискурс (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / П. Г. Крючкова. – К., 2003. – 21 с.
3. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс / Х. Ортега-и-Гассет : Избр. тр. – М. : Весь Мир, 1997. – 704 с.
4. Радченко О. В. Інтернет-комунікації як засіб формування демократичного політичного дискурсу: складові та особливості / О. В. Радченко // Актуальні проблеми політики. – Одеса : Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», 2012. – Вип. 47. – С. 114–123.
5. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика / И. П. Сусов. – Винница : Нова Кн., 2009. – 272 с.
6. Чернявская В. Е. Дискурс власти и власть дискурса / В. Е. Чернявская. – М. : Флинта, 2006. – 136 с.
7. Шейгал Е. И. Власть как концепт и категория дискурса / Е. И. Шейгал // Сб. эссе о социальной власти языка. – Воронеж : ВГУ, 2001. – С. 57–64.
8. Dijk van T. Discourse, power and access / T. van Dijk // Discourse and power. – Michigan : Palgrave Macmillan, 2008. – P. 65–84.
9. Foucault, M. The History of Sexuality: The Will to Knowledge / M. Foucault. – London : Penguin, 1976. – Vol. 1. – 176 p.
10. Karlberg M. The power of discourse and the discourse of power: Pursuing peace through discourse intervention / M. Karlberg // International Journal of Peace Studies. – 2005. – 10(1). – P. 1–25.
11. Lukes S. Power: A Radical View / S. Lukes. – London : The MacMillan Press Ltd., 1974. – 64 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Andrews L. Love and a Promise / L. Andrews. – London : Headline, 2002. – 441 p. – (Першотвір).
2. Baker A. Mersey Maids / A. Baker. – London : Headline Book Publishing, 1998. – 438 p. – (Першотвір).
3. Bennett A. A Daughter's Secret / A. Bennett. London: Harper Collins Publishers, 2008. – 599 p. – (Першотвір).
4. Berman B. Benny and Joon [Electronic resource] / B. Berman, L. McNeil. – Mode of access : <http://everythingjohnny.tripod.com/id199.html>
5. Lonergan K. You Can Count On Me [Electronic resource] / K. Lonergan. – 1997. – Mode of access : <http://www.weeklyscript.com/You%20Can%20Count%20On%20Me.txt>
6. McKenna D. American History X [Electronic resource] / D. McKenna. – Mode of access : http://sfy.ru/?script=american_history_x
7. Meyers R. S. The murderer's daughters / R. S. Meyers // St. Martin's Press. – N. Y., 2010. – 320 p.
8. Saunders J. All in the April Morning / J. Saunders. – London : Pan Books. – 1989. – 459 p. – (Першотвір).
9. Williams D. Pride and Joy / D. Williams. – London, Headline Book Publishing, 2003. – 442 p. – (Першотвір).

Зверева Ольга. Стратегии реализации авторитарного доминирования в коммуникации сиблингов.

Статья посвящена анализу стратегической организации асимметричной коммуникации сиблингов в зависимости от социального статуса. В статье сделана попытка определения синтаксических, семантических и прагматических особенностей коммуникативных стратегий, используемых сиблингами в ситуации авторитарного доминирования. Определено, что для дискурса сиблингов характерны отношения доминирования/ подчинения, которые в зрелом возрасте основываются на социальном статусе, психологических характеристиках, склонности к лидерству, а также на устоявшихся семейных отношениях. Авторитарность как характеристика коммуникации, направленная на осуществление психологического давления с нарушением принципа вежливости и максим коммуникации, возможна при значительной разнице в относительных статусах сиблингов, обусловленной наложением нескольких оснований для доминирования. Основными стратегиями авторитарного доминирования являются эксплицитное требование выполнения руководств адресанта, интенсификация авторитетности и привлечение внимания к выбранным адресантом темам коммуникации.

Ключевые слова: коммуникация сиблингов, доминирование, коммуникативная стратегия.

Zvereva Olga. Strategies of Authoritative Dominance in Siblings' Communication. The article analyzes strategic organization of asymmetrical communication between siblings, with inequality based on the relevant social status. The article presents an attempt to describe syntactic, semantic and pragmatic peculiarities of communication strategies used by siblings in the situation of authoritative dominance. The siblings' discourse is characterized by relations of dominance/submission which in the adulthood are based on the social status, psychological characteristics, including the leadership qualities, and on the established intrafamily relations and typical family roles. Authoritarianism as a characteristic of the communication process, aimed at exercising psychological pressure with violation of politeness principles and communication maxims, in siblings' interaction is enabled by a significant difference in the relative statuses between siblings which is achieved by combining several sources of dominance. It was revealed that the principal strategies of authoritative dominance are the explicit demand of performing the speaker's instructions, intensification of the speaker's authority and drawing attention to the communication themes determined by the domineering sibling.

Key words: siblings' communication, dominance, communication strategy.

Стаття надійшла до редколегії
04.03.2013 р.